

خبرنامه تحولات انرژی (۳۰)

دوره دهم

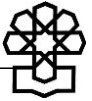
کد موضوعی: ۳۱۰
شماره مسلسل: ۱۶۶۵۰
مهرماه ۱۳۹۸

معاونت پژوهش‌های زیربنایی و امور تولیدی
دفتر: مطالعات انرژی، صنعت و معدن

به نام خدا

فهرست مطالب

- ۱ ..... خلاصه مدیریتی
- ۲ ..... بررسی وضعیت بازار نفت در هفته دوم سپتامبر ۲۰۱۹
- ۳ ..... چشم‌انداز تولید نفت روسیه در سال‌های آینده
- ۹ ..... مرور دیدگاه‌های مختلف در خصوص حمله به آرامکو و افت تولید نفت عربستان
- ۱۰ ..... جذب سرمایه‌گذاری ۱۰۰ درصد خارجی در هند برای توسعه بخش زغال‌سنگ
- ۱۱ ..... منابع و مآخذ

خبرنامه تحولات انرژی (۳۰)

دوره دهم

خلاصه مدیریتی

- حمله بامداد ۱۴ سپتامبر (۲۳ شهریورماه) به میادین نفتی ابقیق و حریص، بازار جهانی نفت را تحت تأثیر قرار داد. متوسط قیمت جهانی نفت به بیش از بشکه‌ای ۷۰ دلار رسید. این حمله، تولید نفت عربستان را به ۵/۷ میلیون بشکه در روز کاهش داد.
- الکساندر نوآک، وزیر انرژی روسیه اظهار داشت که بازار جهانی نفت برای جبران کسری به وجود آمده در عرضه نفت عربستان، به اندازه کافی پتانسیل دارد.
- نتایج مطالعه مؤسسه آکسفورد انرژی در خصوص آینده نفت روسیه نشان داد که به‌رغم آثار اعمال تحریم‌ها بر سرمایه‌گذاری در بخش نفت روسیه و دسترسی به فناوری‌های بین‌المللی در برخی حوزه‌ها (اعم از نفت‌شیل، قطب شمال و فراساحل) این اثرگذاری به‌خاطر تعدد پروژه‌های جدید در دست اجرا و در شرف خاتمه چندان نبوده و تحریم‌ها اثر قابل توجهی بر صنعت نفت روسیه نگذاشته است.
- با تصمیم الکساندر نوآک، وزیر نفت روسیه، تولید نفت این کشور تا سال ۲۰۳۰ حدود ۱۱ میلیون بشکه در روز ثابت خواهد ماند.
- براساس گزارش پلاتس، دولت هند ماه گذشته موافقت کرد شرکت‌های بین‌المللی در این کشور بتوانند مالکیت معادن زغال‌سنگ را در اختیار داشته باشند و فعالیت‌های معدن‌کاری زغال‌سنگ را با امکان انجام سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی ۱۰۰ درصدی دنبال کند.

بررسی وضعیت بازار نفت در هفته دوم سپتامبر ۲۰۱۹

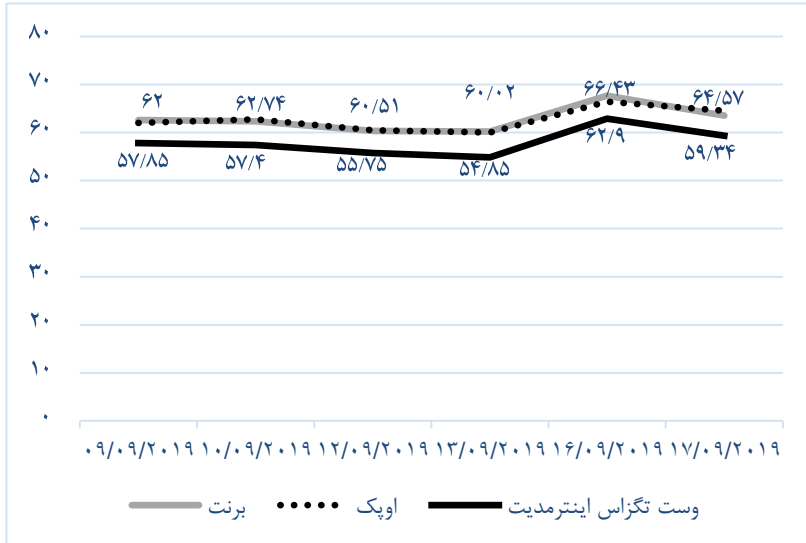
براساس گزارش اداره اطلاعات انرژی آمریکا به نقل از امور بین‌الملل شرکت ملی نفت، افزایش بیش از انتظار ذخیره‌سازی نفت خام ایالات متحده و همچنین تخفیف تأثیرات قیمتی تنش ژئوپلیتیک ناشی از حمله به تأسیسات نفتی عربستان، قیمت نفت خام در بازارهای فیوچرز کاهش یافت. با این حال، به دنبال تصمیم آمریکا برای اعمال تحریم‌های بیشتر علیه ایران، سرمایه‌گذاران همچنان چشم‌انداز عرضه نفت خام در خاورمیانه را دنبال می‌کنند. براساس اظهارات لیندسی گراهام^۱ رئیس کمیته قضایی سنا که از حامیان حمله آمریکا به زیرساخت‌های نفتی ایران در واکنش به حمله اخیر به عربستان سعودی است، وضع تحریم‌های جدید نمی‌تواند پاسخ مناسبی برای ایران باشد. ترامپ نیز در پاسخ به این اظهارات بیان داشت که در حال حاضر رویارویی نظامی با ایران توجیه‌پذیر نیست. تنش‌ها در خاورمیانه پس از اعمال تحریم‌های یک‌جانبه واشنگتن علیه ایران برای ممنوعیت صادرات نفت و فراورده‌های نفتی ایران بالا گرفته است. بر این اساس قیمت نفت خام طی هفته دوم سپتامبر ۲۰۱۹ با نوسانات زیادی مواجه شد. پس از حادثه ۱۴ سپتامبر، متوسط قیمت نفت اوپک با افزایش روبه‌رو شد و به ۶۶ دلار و ۴۳ سنت به ازای هر بشکه رسید به همان نسبت متوسط قیمت نفت برنت و وست‌تگزاس اینترمدیت نیز با افزایش قیمت مواجه شدند. در نمودار ۱ روند تغییرات قیمت نفت برنت و اوپک و وست‌تگزاس اینترمدیت در هفته دوم ماه سپتامبر ارائه شده است.

---

1. Lindsay Graham

نمودار ۱. قیمت‌های نفت اوپک و برنت در هفته دوم سپتامبر

مأخذ: اوپل پرایس.

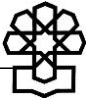
چشم‌انداز تولید نفت روسیه در سال‌های آینده

براساس گزارش اخیر مؤسسه آکسفورد انرژی^۱ آینده تولید نفت روسیه در سه دوره کوتاه، میان و بلندمدت بررسی شده و هدف از این مطالعه به‌روزرسانی اطلاعات این مؤسسه از وضعیت تولید نفت روسیه در دورنمای کوتاه‌مدت پس از تمدید قرارداد کاهش تولید موسوم به اوپک پلاس و میزان تعهدات این کشور بوده است. به‌طوری که در فوریه ۲۰۱۷ میزان کاهش تولید نفت روسیه در سایه اوپک پلاس معادل ۳ هزار بشکه در روز بوده است. نتایج مطالعه این مؤسسه نشان داده که به‌رغم آثار اعمال

1. Oxford Energy

تحریم‌ها بر سرمایه‌گذاری در بخش نفت روسیه و دسترسی به فناوری‌های بین‌المللی در برخی حوزه‌ها (اعم از نفت‌شیل، قطب شمال و فراساحل) این اثرگذاری به‌خاطر تعدد پروژه‌های جدید در دست اجرا و در شرف خاتمه، چندان نبوده و تحریم‌ها اثر قابل توجهی بر صنعت نفت روسیه نگذاشته است. در واقع، بدیهی است که در فوریه سال ۲۰۱۷، اصلی‌ترین محدودیت در تولید نفت روسیه برای کوتاه‌مدت پایین آمدن قیمت جهانی نفت به واسطه مازاد عرضه و توافق اوپک و غیر اوپک برای کاهش تولید نفت عنوان شده است. برنامه اولیه این کاهش تولید در بازه زمانی ۶ ماهه تعریف شده بود که در نهایت به ۱۸ ماه افزایش یافت و پس از ۶ ماه افزایش تولید مجدداً توافق جدیدی از ابتدای سال ۲۰۱۹ برای کاهش تولید منعقد شد. بنابراین، هنوز کل توانایی‌های بالقوه تولید نفت روسیه به اثبات نرسیده و شرکت‌های نفتی روسی به دلیل به تعویق افتادن پروژه‌های میادین جدید و محدودیت تولید ناامید و بلا تکلیف هستند. پرسشی که در خصوص تولید نفت روسیه مطرح شده حاکی از آن است که آینده تولید نفت روسیه در بلندمدت چگونه خواهد شد. قرار بر این نیست که تولید نفت این کشور کاهش یابد. توافق اوپک پلاس در کوتاه‌مدت به پایان خواهد رسید و حداقل پس از ۲ تا ۳ سال آتی سطح تولید نفت روسیه افزایش خواهد یافت.

سؤال اساسی این است که پس از دهه ۲۰۲۰ و فرسوده شدن خط لوله‌هایی که براساس پروژه‌های اهداف کلان (افزایش سرمایه‌گذاری در توسعه)^۱ تنظیم شده‌اند آیا نیاز به میادین جدید وجود خواهد داشت؟ آیا اثر تحریم‌ها کاملاً محسوس خواهد بود؟ آیا صنعت نفت روسیه فرصت‌هایی را در ناحیه غرب سیبری به وجود خواهد آورد؟ آیا

امکان توسعه در نواحی جدید نظیر شرق سیبری (که میزان تولید نفت در آنجا رو به افزایش است)، فلات قاره و اشکال متعدد نفت غیرقابل استحصال^۱ بدون حمایت و پشتیبانی شرکت‌های اصلی و مهم بین‌المللی نفت وجود خواهد داشت؟

میزان تولید نفت روسیه در سال‌های ۲۰۱۶-۲۰۱۸ در جدول ۱ به همراه شرکت‌های اصلی تولیدکننده به تفکیک ارائه شده است.

جدول ۱. تولید نفت روسیه به تفکیک شرکت

(بشکه در روز)

سال	۲۰۱۶	۲۰۱۷	۲۰۱۸
روسنفت	۳۷۹۹	۳۷۷۸	۳۸۶۶
لوک اوپل	۱۶۶۲	۱۶۳۷	۱۶۴۲
گازپروم نفت	۱۲۳۹	۱۲۱۳	۱۲۱۹
سرگوت ان جی	۷۵۷	۷۹۱	۷۹۷
تاتنفت	۵۷۵	۵۸۰	۵۸۵
اسلاوفا	۳۰۰	۲۸۶	۲۷۵
باشنفت	۴۲۸	۴۱۳	۳۸۱
راسنفت	۱۴۰	۱۴۰	۱۴۲
گازپروم	۳۴۸	۳۵۶	۳۹۲
نوانک	۱۶۱	۱۹۴	۳۲۴
سایر	۱۵۵۶	۱۵۶۲	۱۶۴۵
جمع کل روسیه	۱۰۹۶۵	۱۰۹۵۱	۱۱۲۶۸

مأخذ: آکسفورد انرژی، داده‌های آرگوس.

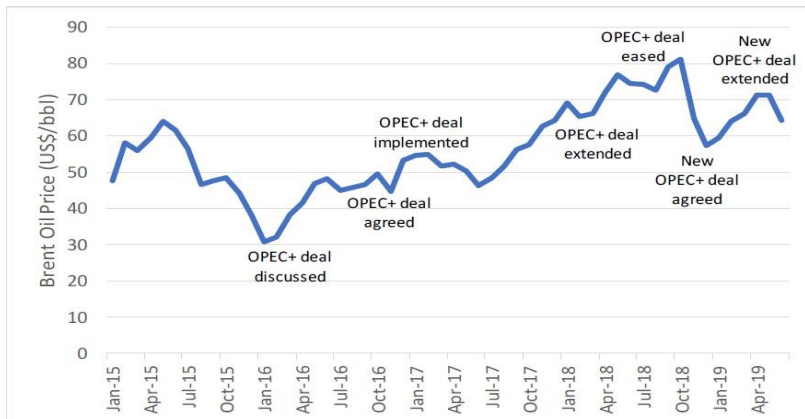
همان‌طور که روند تولید نشان می‌دهد، پیش از سال ۲۰۱۶ میزان تولید کمتر از ۱۱ میلیون بشکه در روز بود در حالی که با افزایش توسعه برداشت از میادین^۱ تا سال ۲۰۲۰ این میزان به ۱۱/۵ میلیون بشکه در روز می‌رسد، اما این روند تا سال ۲۰۲۵ به دلیل فرسوده شدن میادین کنونی کاهش خواهد یافت.

در نمودار ۲ زمانبندی توافقی‌های انجام شده برای تعدیل یا قطع تولید میان اوپک و غیراوپک در دو سال‌ونیم گذشته ارائه شده است. بدیهی است تهدید کاهش قیمت نفت مهم‌ترین عامل اثرگذار در استراتژی نفت روسیه به‌شمار می‌رود.

همان‌طور که در نمودار ۲ ارائه شده است درست زمانی که قیمت نفت رو به کاهش بود و به ۳۰ دلار به ازای هر بشکه نزدیک شد نخستین توافق و مذاکرات همکاری میان اوپک و غیراوپک در اوایل سال ۲۰۱۶ انجام شد. این برای روسیه قابل تأیید نبود چون بودجه آن سال این کشور براساس قیمت نفت بین ۴۰-۵۰ دلار به ازای هر بشکه تعیین شده بود و اکثر کشورهای خلیج فارس به دلیل این کاهش دچار نگرانی بودند.

نمودار ۲. روند تغییرات قیمت نفت برنت در سال‌های ۲۰۱۶-۲۰۱۹

مأخذ: آکسفورد انرژی، سپتامبر ۲۰۱۹.

به‌رغم هزینه‌های پایین تولید نفت، ضرورت‌های اجتماعی و بودجه‌ای با بشکه‌ای ۸۰ دلار یا حتی بیشتر قابل تأمین بود. با وجود اینکه مذاکرات اولیه در آوریل ۲۰۱۶ با بن‌بست مواجه شد، اما در پایان در دسامبر همان سال تعهد کاهش تولید به میزان ۱/۵ میلیون بشکه در روز با همکاری کاهش ۳۰۰ هزار بشکه در روز از سوی روسیه مورد توافق قرار گرفت. اما همان‌طور که مشاهده شد، این تعهد در ژانویه ۲۰۱۷، اجرایی شد و گرچه بازار اولیه^۱ منفی بود، اما درنهایت این کاهش تولید باعث کاهش سطوح سهام جهانی و متوازن شدن سطح عرضه و تقاضا و به افزایش متوسط قیمت جهانی نفت بین ۶۰-۷۰

1. Primary Market

بازار اولیه، بازاری است که در آن سهام یک شرکت یا واحد اقتصادی برای اولین بار در آن عرضه و منتشر می‌شود. عایدی حاصل از عرضه این سهام منبعی در تأمین مالی آن شرکت یا مؤسسه خواهد بود. از آنجا که در بازار اولیه، سهام برای بار نخست به خریداران و متقاضیان عرضه می‌شود، فروشنده اوراق بهادار در حقیقت همان ناشر اوراق بهادار خواهد بود. در بازار اولیه اوراق بهادار شرکت برای اولین بار صادر شده و در معرض مبادله قرار می‌گیرند. به سهام جدیدی که شرکت‌های بازار ثانویه عرضه می‌کنند بازار اولی گفته نمی‌شود.

دلار به ازای هر بشکه تا پایان سال ۲۰۱۷ منتج شد.

بروز نگرانی‌ها از امکان بازگشت قیمت‌ها به سطوح قبل از توافق به دلیل پایان زمان مقرر تعهد، کارتل‌های نفتی را ناگزیر به تمدید مجدد توافق اوپک پلاس تا پایان ژوئن ۲۰۱۸ کرد و در این مرحله قیمت نفت به بشکه‌ای ۸۰ دلار رسید. اما بار دیگر، عوامل متعدد باعث کاهش مجدد قیمت نفت شد. از جمله این عوامل اعمال تحریم‌های مضاعف بر ایران و عدم عرضه نفت کشور در بازار بود.

مازاد عرضه باعث شد که بار دیگر قیمت نفت به کمتر از بشکه‌ای ۶۰ دلار سقوط کند و در توافق دوم اوپک پلاس در دسامبر ۲۰۱۸ (کاهش ۱/۲ میلیون بشکه در روز)، روسیه متعهد شد تا ۲۲۸ هزار بشکه در روز از عرضه نفت خود در بازار کاهش دهد. در اکتبر ۲۰۱۸ میزان تولید نفت روسیه کمتر از ۱۱/۵ میلیون بشکه در روز بود این توافق تا ژوئن ۲۰۱۹ ادامه داشت و تا ۹ ماه آینده یا به عبارت دیگر، تا فصل اول ۲۰۲۰ مقرر شده است.

براساس گزارش مؤسسه آکسفورد انرژی، با تصمیم الکساندر نوآک وزیر نفت روسیه، تولید نفت این کشور تا سال ۲۰۳۰ حدود ۱۱ میلیون بشکه در روز ثابت خواهد ماند. چالش اساسی این کشور در بلندمدت یافتن حوزه‌های جدید نفتی برای تولید و افزایش عملکرد میادین موجود است. با وجود این، در کوتاه‌مدت ریسک‌های کمی از کاهش تولید به وجود خواهد آمد مهم‌ترین محدودیت در تولید نفت روسیه، توافق با اوپک برای کاهش عرضه تا پایان سال ۲۰۱۹ و فصل اول ۲۰۲۰ است. بدیهی است، هر دو نوع پروژه میادین برون‌فیلد و گرین فیلد (افزایش سرمایه‌گذاری در توسعه و افزایش توسعه برداشت) پتانسیل افزایش تولید نفت را در اوایل سال ۲۰۲۰ خواهد داشت.

مرور دیدگاه‌های مختلف در خصوص حمله به آرامکو و افت تولید نفت عربستان
خبر حمله به تأسیسات نفتی عربستان طی هفته گذشته در صدر اخبار رسانه‌های جهان قرار
گرفت و این به‌عنوان دومین حمله در سال ۲۰۱۹ به تأسیسات نفتی عربستان بوده است. حمله
نخست در ۱۷ اوت (۲۶ مردادماه) صورت گرفت که طی آن یکی از خطوط لوله گاز طبیعی
میدان نفتی الشیبه آتش گرفت. این حمله بر روند تولید و در نهایت بازار نفت اثر چندانی نداشت
درحالی که حمله بامداد ۱۴ سپتامبر (۲۳ شهریورماه) به میادین نفتی ابقیق و حریص بازار
جهانی نفت را تحت تأثیر قرار داد. متوسط قیمت جهانی نفت به بیش از بشکه‌ای ۷۰ دلار
رسید. این حمله تولید نفت عربستان را به ۵/۷ میلیون بشکه در روز کاهش داد.
برخی از تحلیلگران، قیمت نفت را تا متوسط ۱۰۰-۹۰ دلار به ازای هر بشکه تا پایان
سال جاری پیش‌بینی کرده‌اند. گروهی از کارشناسان مؤسسه پلاتس^۱ اظهار می‌دارند که این
حمله ممکن است نفت را به مرز ۸۰ دلار به ازای هر بشکه نزدیک کند. شبکه خبری سی‌ان
ان نوسانات قیمت را با افزایش در حدود ۵-۳ دلار پیش‌بینی کرده است (شانا، ۲۴ شهریورماه).
از سوی دیگر، الکساندر نواک وزیر انرژی روسیه اظهار داشته که بازار جهانی نفت
برای جبران کسری به‌وجود آمده در عرضه نفت عربستان به اندازه کافی پتانسیل دارد.
به گفته مزروعی، وزیر انرژی امارات متحده عربی، اوپک دارای ظرفیت مازاد عرضه
کافی برای این مهم است. براساس اظهارات وی به بارکیندو، دبیر کل اوپک، هنوز خیلی
زود است که سران اوپک در این خصوص جلسه‌ای اضطراری ترتیب دهند تا ظرفیت
مازاد اوپک به بازار عرضه شود. طول زمان بازیابی خسارت‌های شرکت آرامکو نیز نکته‌ای
قابل توجه برای بازگشت به بازار است (اوپل پرایس، ۱۶ سپتامبر ۲۰۱۹).

جذب سرمایه‌گذاری ۱۰۰ درصد خارجی در هند برای توسعه بخش زغال‌سنگ

هند به عنوان دومین تولیدکننده بزرگ زغال‌سنگ حرارتی در جهان، طی سنوات گذشته تحت نظارت مستقیم شرکت دولتی زغال‌سنگ هند بوده است. در راستای برنامه‌های توسعه و افزایش تولید زغال‌سنگ این کشور تا سال ۲۰۲۵، قرار است ظرفیت تولید زغال‌سنگ به یک میلیارد تن برسد. کندی حرکت به سوی توسعه تولید زغال‌سنگ در این کشور دولت هند را بر آن داشت که اخیراً تصمیم جدیدی اتخاذ کند (تروی دیوید ۲۰۱۹).

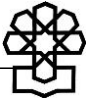
دولت هند برای جذب سرمایه‌گذاری و توسعه معادن زغال‌سنگ توسط خارجیان موانع و مشکلات این بخش را رفع می‌کند. از جمله اقدامات صورت گرفته توسط دولت هند دادن اختیار و باز گذاشتن سرمایه‌گذاری‌های مستقیم خارجی (FDI) در بخش معادن زغال‌سنگ و تمامی فعالیت‌های مرتبط به آن بدون ضرورت کسب مجوز دولتی یا مجوز از رزو بانک هند^۱ است (انردیتا، سپتامبر ۲۰۱۹).

براساس گزارش پلاتس، دولت هند ماه گذشته موافقت کرد شرکت‌های بین‌المللی در این کشور بتوانند مالکیت معادن زغال‌سنگ را عهده‌دار باشند و فعالیت‌های معدن‌کاری زغال‌سنگ را با امکان انجام سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی ۱۰۰ درصدی دنبال کنند. در پی این تصمیم دولت هند، چهار اتحادیه تجاری در شرکت‌های دولتی «کول ایندیا» و «سینگارنی کالیریز» در اعتراض به تصمیم اخیر دولت برای فراهم کردن امکان سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی ۱۰۰ درصدی در بخش زغال‌سنگ، خواستار برگزاری اعتصاب سراسری در ۲۴ سپتامبر شدند.

این اتحادیه‌ها که نماینده نیم میلیون کارگر زغال‌سنگ هند هستند، دولت و

---

1. Reserve Bank of India

شرکت‌های «کول ایندیا» و «سینگارنی کالیریز» را از تصمیم خود برای برگزاری اعتصاب مطلع کرده‌اند.

درخواست اصلی این اتحادیه‌ها حذف سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی ۱۰۰ درصدی در استخراج زغال‌سنگ و خصوصی‌سازی استخراج زغال‌سنگ است. همچنین این اتحادیه‌ها درخواست کردند شرکت «کول ایندیا» و زیرمجموعه‌هایش ادغام شوند تا یک شرکت ایجاد شده و نیروی کار پیمانی و برون‌سپاری در زغال‌سنگ بتواند متوقف شود (خبرگزاری ایسنا).

منابع و مأخذ

۱. خبرگزاری ایسنا (۱۷ شهریور ۱۳۹۸). «اعتراض زغال‌سنگ هند علیه تصمیم جدید دولت»، برگرفته از تارنمای www.isna.ir
۲. خبرگزاری شانا، (۲۴ شهریور ۱۳۹۸). «سعودی و کابوس شنبه‌ها»، برگرفته از تارنمای <https://www.shana.ir>
۳. مدیریت امور بین‌الملل شرکت ملی نفت، (سپتامبر ۲۰۱۹)، برگرفته از تارنمای <https://www.nioc.intl.com>
4. Henderson, J. (Sept. 2019). "The Future of Russian Oil Production in the Short, Medium and Longterm".
5. www.oilprice.com
6. Paraskova, T. (Sept. 16th, 2019). "Russia's Energy Minister: Global oil Stock Can Cover Saudi Arabia Supply Gap", Retrieved from www.oilprice.com

شماره مسلسل: ۱۶۶۵۰

شناسنامه گزارش

عنوان گزارش: خبرنامه تحولات انرژی (۳۰) دوره دهم

نام دفتر: مطالعات انرژی، صنعت و معدن (گروه انرژی)

تهیه کننده: زهرا جعفری

ناظران علمی: حسین افشین، علی اصغر اژدری، فریدون اسعدی

واژه‌های کلیدی:

۱. روسیه
۲. اوپک پلاس
۳. آرامکو
۴. عرضه و تقاضای نفت

تاریخ انتشار: ۱۳۹۸/۷/۱۴